

Nr 108

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnad av televisionsnätet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bil. 27, punkt 3, s. 51) föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till televisionsverksamheten för budgetåret 1957/58 anvisa anslag om tillhoppa 11 milj. kr. Härav ha under televerkets fond (förenämnda bilaga 27, punkt 3) till Televisionsradioanläggningar beräknats ett investeringsanslag av 3 900 000 kr., under fonden för låneunderstöd (bilaga 27, punkt 14) till Lån för inköp av televisionsutrustning ett investeringsanslag av 2 400 000 kr. samt under sjätte huvudtiteln (bilaga 8, punkt 66) till Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader ett anslag av 4 700 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 54, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 25 januari 1957, dels berett riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av ett av föredragande departementschefen framlagt förslag angående utbyggnad av televisionsnätet m. m., dels ock föreslagit riksdagen att för budgetåret 1957/58 anvisa till Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader under sjätte huvudtiteln ett anslag av 4 700 000 kr., till Radioanläggningar för televerket: Televisionsradioanläggningar under statens affärsverksfonder, televerkets fond, ett investeringsanslag av 3 900 000 kr. samt till Lån för inköp av televisionsutrustning under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 2 400 000 kr.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 maj 1956 tillkallade dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet särskilda sakkunniga med uppgift att efter samråd med telestyrelsen och Aktiebolaget Radiotjänst skyndsamt framlägga förslag rörande utbyggnaden av ett distributionsnät för överföring av televisionsprogram, därvid möjligheterna att i begynnelse-skedet genom provisoriska anordningar ernå en snabb utbyggnad till låga kostnader särskilt borde beaktas. Utredningen, som antog benämningen *1956 års televisionsutredning*, har den 21 november 1956 avlämnat sitt betänkande, kallat Det svenska televisionsnätets första utbyggnad (stencil).

Vad först beträffar *programproduktionen* framhåller utredningen, att dess uppdrag visserligen närmast avser distributionsnätet för överföring av televisionsprogram men att kostnaderna på distributionssidan måste sättas in i sitt sammanhang med televisionens ekonomi i stort. Så länge en begränsning av statsfinansiella skäl måste göras beträffande de medel, som totalt

kan ställas till televisionens förfogande, kan det enligt utredningen icke vara rimligt att arbeta med en mycket omfattande programproduktion i ett begynnelsestadium, om detta medför att möjligheter att distribuera program under lång tid blir begränsade till en mindre del av landet. Även rättviseskäl tala sålunda för en avvägning mellan kostnaderna för programmets produktion och distribution.

Efter diskussion av vissa, i propositionen (s. 3—5) närmare berörda, alternativa sändningsplaner framlägges en minimiplan enligt nedanstående för programproduktionens utveckling.

Budgetår	Sändningstid tim/vecka
1957/58	10
1958/59	12
1959/60	14
1960/61	16
1961/62	18
1962/63	18
1963/64	18

Vad produktionens lokalisering angår, har utredningen med hänsyn till önskemålet att kostnaderna i begynnelsekedet skall hållas låga utgått från att större delen av densamma skall förläggas till Stockholm. Annan programproduktion måste också kunna ifrågakomma i begränsad omfattning, framför allt i Göteborg och Malmö.

I fråga om produktionsutrustning räknar utredningen med att Radiotjänst vid ingången av budgetåret 1957/58 skall disponera över sådan utrustning för televisionsverksamhet till ett belopp av 3 milj. kr., varav 1 milj. kr. hänförs sig till beräknad utökning av aktiekapitalet. Bolagets återstående totala investeringsbehov för initialanskaffning av utrustning beräknas enligt förenämnda sändningsplan till 8,7 milj. kr.

Årskostnaderna för programproduktionen — kapitalkostnader, personalkostnader, direkta programkostnader och produktionstekniska driftkostnader — varierar från 8,82 milj. kr. vid 10 timmar till 15,75 milj. kr. vid 18 timmar per vecka. Detta innebär att programkostnaderna utgör mellan 16 000 och 18 500 kr. per programtimme.

I fråga om *programförbindelserna* erinrar utredningen bl. a. om att en av televisionens viktigaste uppgifter är att stimulera de mellanfolkliga kontakterna. Skall vårt land kunna tillgodogöra sig den s. k. eurovisionen, som numera utvecklats till en regelbunden europeisk programtjänst, erfordras en programförbindelse mellan Stockholm och Malmö. Upprättandet av en sådan måste anses vara en av de angelägnaste önskemålen vad utbyggnaden beträffar. Kostnaden för förbindelsen influeras icke i alltför hög grad av den i detalj valda sträckningen. Det anses därför naturligt att draga förbindelsen genom eller nära de punkter, där televisionssändare inom tätbefolkade områden skall placeras.

Beaktas dessa synpunkter, säger det sig självt, att förbindelsen bör dras fram över bl. a. Göteborg. Av liknande skäl är det en fördel att den ena ändpunkten blir Malmö, som har ett stort och koncentrerat åskådarunderlag. Dessa båda platser anslutning är naturligtvis av värde även från programsynpunkt, på grund av de tillskott de kan ge televisionens riksprogram.

Vid en programproduktion fördelad på de tre största städerna med tyngdpunkten i Stockholm samt överföring av program från och till utlandet skulle programförbindelsesystemet i första hand bestå av en stamlinje Stockholm—Göteborg—Malmö, till vilken produktionsplatserna inmatar program och till vilken ett antal sändarstationer i linjens närhet är anslutna. För stationer på större avstånd kan man tänka sig reläomtagning (»Ballempfang») av programmet och för stationer på mycket stora avstånd från stamlinjen kan en verksamhet med huvudsakligen registrerade program övervägas.

Utredningen har härefter närmare ingått på förbindelsernas tekniska utförande samt tidsföljden för förbindelsernas upprättande (s. 7—8).

Det framhålles vidare, att man som alternativ till programförbindelserna kan tänka sig produktion av lokala direktprogram eller distribution av registrerade program och filmer från produktionscentralen till de lokala sändarna. Om publiken ej reagerar alltför negativt mot den tidsförskjutning av programmen metoden medför, vidgas möjligheterna att snabbt bygga ut televisionen i vårt land. Inom sändarområden belägna så, att programförsörjningen skulle kräva en dyrbar programförbindelse, kan registrerade program utgöra en ekonomiskt gynnsam distributionsform.

Vad avser *sändarstationerna* erinrar utredningen om att enligt den s. k. stockholmsplanen av år 1952¹ Sverige fått frekvenskanaler och platser anvisade för 50 sändarstationer för television. På samma platser kan enligt planen också rundradiosändare för frekvensmodulerad ultrakortvåg (FM) ställas upp.

Enligt Kungl. Maj:ts av riksdagen godkända proposition 1955: 146 skall ett svenskt FM-nät anläggas i landets mera tätbefolkade delar. I skrivelse den 14 september 1955 framlade telestyrelsen en 6-årsplan för FM-utbyggnaden, som upptog ett 20-tal FM-stationer.

Vissa direkta kostnadsminskningar bör kunna uppnås genom att samordna tillbyggnaden av televisionen med FM-stationerna. Vid en sådan samordning kommer vid full utbyggnad, franselt ev. dubbleringar av apparaturen, att ställas upp fyra sändare på stationerna, nämligen FM-sändare för de två riksprogrammen samt televisionens bild- och ljudsändare. Dessa fyra sändare skall arbeta tillsammans på två antensystem, som kan monteras på samma mast.

Utredningen säger sig ha sett som sin uppgift att lägga fram ett förslag, som ger största möjliga utbyggnad av sändarstationer till lägsta kostnader. Sociala och därmed sammanhängande synpunkter har sålunda i stort sett inte kunnat få påverka planerna.

¹ Se prop. 1956: 90, sid. 14—15.

Den naturliga metoden har då varit att med utgångspunkt från stockholmsplanen och den därmed samordnade utbyggnadsplanen för FM-rundradio välja ut ett antal televisionsstationer, som uppfyller vissa fordringar på befolkningsunderlag och närhet till programförbindelser. Dessa stationer bör sedan byggas ut snabbt och till låga investeringskostnader, vilka krav ställs mot den lika viktiga önskan att ge varje station stor räckvidd för att få största möjliga licensunderlag. Investeringskostnaderna kan minskas genom att man nöjer sig med att dels installera enkla i stället för dubbla sändare, dels uppföra byggnader av provisorisk karaktär.

På grund av bl. a. rådande oklarhet om FM-nätets utbyggnad har utredningen ej ansett det vara möjligt att lägga fram säkra planer för en längre tid än fem år (budgetåren 1957/58—1961/62).

För att snabbt få upp licensinkomsterna bör man givetvis börja stationsutbyggnaden i de folkrikaste områdena. Detta har redan skett i det att televisionsstationen i Stockholm är i drift; detsamma gäller Göteborg, ehuru sändaren där f. n. drives under mera provisoriska former. Därefter i tur står Malmö och Norrköping. Sedan bör nätets utbyggnad fortsättas något efter eller i takt med FM-nätets utbyggnad, varvid grupperingen av televisionsstationerna i huvudsak sker omkring programförbindelsen Stockholm—Göteborg—Malmö. På detta sätt kommer under år 1959 sammanlagt 9 televisionsstationer i Syd- och Mellansverige att kunna vara i drift.

Under femårsperiodens senare del tillkommer ytterligare minst 3 stationer, varför, exklusive den i Stockholm befintliga, totalt 13 televisionsstationer skulle byggas.

Den närmare innebörden av utredningens förslag till 5-årsplan framgår av en å s. 11 i propositionen intagen tabell, varefter lämnas vissa upplysningar (s. 11 och 12) rörande de särskilda stationerna.

Antalet invånare inom de 14 stationernas täckningsområde beräknas till 4,6 milj. eller 63 % av landets befolkning.

Utredningen framhåller, att första delen av utredningens plan, som i sin helhet gjorts upp efter underhandsdiskussioner med representanter för telestyrelsens radiobyrå, innebär ett fullt utnyttjande av styrelsens resurser i fråga om teknisk arbetskraft. För närvarande synes det alltså orealistiskt att räkna med en högre utbyggnadstakt före 1959—60 än den planerade. Vad angår femårsplanens senare del är planen däremot att anse som ett minimialternativ. Likaså får ett par av stationerna främst betraktas som exempel på lämpliga objekt. Från år 1960 bör tekniska möjligheter finnas att öka utbyggnadstakten, men flera andra omständigheter av betydelse kan ej f. n. överblickas. Utredningen rekommenderar därför en årlig översyn av utbyggnadsplanen och inskänker sig till att ange ytterligare några stationer, som synes vara lämpliga och angelägna att sätta i drift under 1960-talets början, nämligen Emmaboda, Bäckefors, Borlänge, Västervik och Östersund. De skulle förses med program huvudsakligen genom relämottagning.

Investeringskostnaderna för sändarstationerna beräknas till inalles 13 485 000 kr., inklusive kostnaderna för grenlinjer från stamlinjen eller apparatur för relämottagning.

Årskostnaderna beräknas vid full utbyggnad enligt 5-årsplanen till 3 405 000 kr., varav 1 565 000 kr. är kapitalkostnader och 1 840 000 kr. driftkostnader. Kapitalkostnaderna baseras på en avskrivningstid av 30 år för mark, vägar och byggnader, 20 år för master och kraftanläggningar samt 10 år för radioutrustning, antenner och matarkablar.

Utredningen framhåller, att vid femårsperiodens slut endast ca 1/3 av stockholmsplanens 50 televisionsstationer har tagits i drift. Det synes därför angelägnare att utbyggnaden fortsättes i oförminskad takt beträffande både sändare och programförbindelser, än att provisorierna avvecklas. För Nordsveriges del är en programlinje av primär betydelse. Under 1960-talet kommer säkert flera möjligheter till lösning att erbjudas. Vid sidan av televerkets koaxialkabel och radiolänklinjer skall också statens vattenfallsverk få en radiolänklinje till mellersta Norrland.

Om planerna på skandinaviskt programutbyte så småningom tager fastare form, blir en programlinje mot Norge aktuell. Preliminära diskussioner i denna fråga har ägt rum mellan svenska och norska telestyrelserna. Tänkbara sträckningar går via Örebro—Karlstad eller Göteborg—Bäckefors.

Eftersom utredningen sökt göra det första utbyggnadsskedet så ekonomiskt som möjligt, återstår för den följande utbyggnaden en stor mängd stationer med litet befolkningsunderlag och långa programlinjer. Det svenska televisionsnätets fullständiga utbyggnad kräver alltså omfattande investeringar, som förmodligen kan realiseras endast vid en gynnsam licensutveckling för de stationer, som utbygges under begynnelsekedet.

Utredningen redovisar ekonomiska kalkyler för en verksamhet av varierande omfattning. För programproduktionens del har sålunda kalkyler utarbetats för alternativa sändningsplaner. Kostnaderna för programdistributionen har beräknats enligt tre olika utbyggnadsalternativ. Den 5-årsplan vilken omnämns i det föregående betecknas därvid som utbyggnadsalternativ III. Ytterligare två alternativ har behandlats, nämligen utbyggnadsalternativen I och II. Alternativ I omfattar endast sändarstationen i Stockholm och har tagits med för att det klart skall kunna påvisas, hur orimligt det ur ekonomisk synpunkt är att avstå från de licensinkomster, som kan påräknas, om distributionsnätet utbygges. Alternativ II slutligen omfattar förutom programförbindelsen Stockholm—Malmö till denna anslutna sändarstationer i Stockholm, Norrköping, Göteborg och Malmö. Detta alternativ har tagits med för att visa den ekonomiska konsekvensen av en begränsning av distributionsnätets utbyggnad till dessa fyra stationer.

För att de ekonomiska konsekvenserna skall bli bättre belysta har kalkylerna förts fram t. o. m. år 1963/64, d. v. s. två år utöver 5-årsplanen.

Beräkningen av *inkomsterna* har grundats enbart på licensavgift för televisionsmottagare. Avgiften har antagits vara 100 kr. per år.

Vid en utbyggnad enligt 5-årsplanen (alt. III) skulle antalet licenser under budgetåren 1957/58—1963/64 utvecklas på följande sätt: 37 200—71 600—118 300—179 100—245 100—321 400—393 000. Siffrorna avse licensantalet vid slutet av resp. budgetår.

På grundval av det beräknade licensantalet har därpå licensinkomsterna uträknats. Licensavgiften har förutsatts erlagd med en fjärdedel av årsbeloppet per kalenderkvartal, vilket gör att inkomsttillskottet från nya licenser reduceras under »inträdesåret».

Utredningen anser att den nuvarande differentieringen av avgiften för innehav av televisionsmottagare i olika delar av riket, som redan nu måste anses medföra icke önskvärda ojämnheter i avgiftsbeläggningen, bör slopas och en enhetlig avgift om 25 kr. per kvartal införas, att gälla inom hela riket. Tidpunkten härför föreslås till den 1 juli 1958, då stationer i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping är i verksamhet, om utredningens utbyggnadsplan realiserats. Den nuvarande registreringsavgiften skulle sålunda få förlängd giltighet endast t. o. m. budgetåret 1957/58. Inkomsterna av registreringsbevis under sistnämnda år har i kalkylerna upptagits till 100 000 kr.

Beträffande den närmare innebörden av de alternativa driftkalkyler som framlagts av utredningen torde få hänvisas till nedanstående tabell samt till s. 14—16 i propositionen, vari även återgivits utredningens anslagskalkyler, syftande till att klarlägga i vad mån statsverket ekonomiskt engageras i televisionsrörelsen via statsbudgeten.

Driftresultat av televisionsverksamheten i milj. kr.

Verksamh.-alt.		Budgetår						
		57/58	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63	63/64
I C	Underskott	8,53	9,73	11,75	13,79	15,90	21,91	20,03
	Ackumulerat resultat	— 8,53	— 18,26	— 30,01	— 43,80	— 59,70	— 81,61	— 101,64
I D	Underskott	6,95	7,17	7,16	6,87	6,33	4,06	2,18
	Ackumulerat resultat	— 6,95	— 14,12	— 21,28	— 28,15	— 34,48	— 38,54	— 40,72
II C	Underskott	8,87	8,59	9,34	9,40	9,49	13,27	9,05
	Ackumulerat resultat	— 8,87	— 17,46	— 26,80	— 36,20	— 45,69	— 58,96	— 68,01
II D	Underskott	7,29	6,03	4,75	2,48			
	Överskott					0,08	4,58	8,80
	Ackumulerat resultat	— 7,29	— 13,32	— 18,07	— 20,55	— 20,47	— 15,89	— 7,09
III C	Underskott	8,87	8,73	9,34	8,59	7,20	8,97	1,76
	Ackumulerat resultat	— 8,87	— 17,60	— 26,94	— 35,53	— 42,73	— 51,70	— 53,46
III D	Underskott	7,29	6,17	4,75	1,68			
	Överskott					2,38	8,88	16,09
	Ackumulerat resultat	— 7,29	— 13,46	— 18,21	— 19,89	— 17,51	— 8,63	+ 7,46

Licensinkomsterna förutsättes inlevererade till statsverket för att avräknas mot televisionens kostnader. Detta förfarande anser utredningen vara att föredraga framför att t. ex. låta Radiotjänsts driftbudget och därmed programproduktionen influeras av den osäkerhet, som måste uppstå, om nämnda budget helt eller delvis göres beroende av inkomstutvecklingen.

Det anses lämpligt, att inkomsterna användes för täckning av driftutgifterna, så länge den samlade televisionsrörelsens ackumulerade underskott icke täckts av senare överskott. När en utjämning skett, bör det övervägas, om icke då uppstående överskott lämpligen skall användas för fortsatt utbyggnad av distributionsnät och programverksamhet. Acceptorar man denna tanke, synes det önskvärt, att man för den samlade televisionsrörelsen upplägger särskilda räkenskaper, så att det blir möjligt för såväl allmänheten som berörda myndigheter att utan svårighet få klarlagt, hur verksamheten ekonomiskt utfaller.

Över utredningens betänkande har yttranden avgivits av *telestyrelsen*, *Aktiebolaget Radiotjänsts styrelse*, *Näringslivets televisionskommitté* och *Svenska radioindustriföreningen* samt i vad avser frågor av anslags- och bokföringsteknisk natur *riksräkenskapsverket*.

Beträffande remissyttrandenas innehåll torde få hänvisas till propositionen (s. 17—21).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att 1951 års televisionsutredning, vars förslag låg till grund för fjolårets proposition i televisionsprågan, i sitt betänkande lade fram beräkningar för utbyggnad av ett rikstelevisionsnät. Investeringskostnaderna för ett distributionsnät, som skulle omfatta bl. a. 50 sändarstationer och ge drygt 90 % av landets innevånare möjligheter till televisionsmottagning, beräknades till storleken 160 miljoner kr. Vid full utbyggnad uppskattades i propositionen — efter vissa justeringar av utredningens siffror — de årliga driftkostnaderna vid en programproduktion av 25 timmar per vecka till bortåt 50 milj. kr. Enligt kalkylerna skulle rörelsen gå med underskott under de första 8—10 åren, och åtskilligt längre tid skulle förflyta innan de ackumulerade underskotten skulle ha täckts.

Den av 1951 års utredning beräknade totala anläggningskostnaden anses fortfarande kunna användas som ett mått på de investeringar, som fordras för ett fullt utbyggt rikstelevisionsnät. Frågeställningen för den nya utredningen — 1956 års televisionsutredning — har gällt, hur man i begynnelse-skedet genom provisoriska anordningar skall kunna ernå en snabb utbyggnad till låga anläggnings- och årskostnader. Avsikten har varit att härigenom redan på ett tidigt stadium få televisionsrörelsen att bära sig ekonomiskt och sålunda åstadkomma goda förutsättningar för en fortsatt utbyggnad av rikstelevisionen i landet.

Efter att vidare i korthet ha redogjort för utredningens förslag anför departementschefen följande beträffande det aktuella läget för televisionen.

Erfarenheterna under den korta tid, som televisionsverksamheten bedrivits i någon nämnvärd omfattning här i landet, synes tyda på att det finns ett icke obetydligt intresse för television bland allmänheten. Utvecklingen av mottagarbeståndet har överträffat förväntningarna. Sedan den 1 oktober 1956, då licensbestämmelserna trädde i kraft, har inom det område, som fastställts såsom stockholmsändarens täckningsområde, i runt tal 14 500 licenser lösts. Dessutom har i landet i övrigt drygt 6 000 registreringbevis tecknats. Antalet apparatinnehavare skulle alltså i dag, i den mån dessa

siffror kan anses representativa, uppgå till inemot 21 000. Det sålunda dokumenterade intresset från publikens sida är i och för sig ett motiv för en snar spridning av verksamheten ute i landet. Härtill kommer, att en fortsatt verksamhet med det relativt begränsade publikunderlag, som den nuvarande sändaren ger, måste med hänsyn till de stora programproduktionskostnaderna erfordra betydande årliga medelstillskott från det allmänna under en lång följd av år. Även företagsekonomiska skäl talar sålunda starkt för en snabb utbyggnad.

I och med de planer och kalkyler, som 1956 års televisionsutredning lagt fram, har utbyggnadsfrågan kommit i ett gynnsammare läge än vad fallet var vid televisionsfrågans behandling för ett år sedan. Investeringsutgifterna i begynnelsekedet har bragts ned till en nivå, som förefaller acceptabel, och kostnadstäckning synes inom en relativt kort tid kunna uppnås och därmed goda förutsättningar för en fortsatt utbyggnad.

Mot bakgrunden av det anförda förordas, att beslut nu fattas om en första utbyggnad av rikstelevisionsnätet. För att en ändamålsenlig teknisk och ekonomisk planering av verksamheten skall kunna ske, anses det vara av vikt, att en någorlunda långsiktig plan för utbyggnaden kan följas. Den av utredningen föreslagna femårsplanen anser departementschefen i likhet med remissinstanserna vara väl ägnad att i princip läggas till grund för utbyggnaden. Beträffande programproduktionen föreslås dock en viss avvikelse från planen under nästa budgetår. Planen anses vidare böra överses från tid till annan och de modifikationer göras, som betingas av utvecklingen i olika avseenden.

I vad avser programproduktionen och licensavgiftens storlek m. m. anför departementschefen följande.

Under innevarande budgetår omfattar Radiotjänsts egen programproduktion i Stockholm i genomsnitt ca 7 timmar per vecka under tre kvartal. Därutöver sändes några timmar i veckan vissa utfyllnadsprogram, bestående av förhyrd eller inköpt film. Enligt utredningens plan skulle programtiden — bortsett från utfyllnadsprogrammen — under nästa budgetår utökas till ca 10 timmar i veckan. Under ettvarvt av de därpå följande fyra budgetåren skulle ytterligare 2 timmar program per vecka komma till, så att programtiden fr. o. m. budgetåret 1961/62 skulle utgöra 18 timmar i veckan.

Jag delar utredningens uppfattning att programtiden under femårsperioden successivt bör ökas till sistnämnda omfattning. När det gäller verksamheten under nästa budgetår, då utbredningsområdet för programmen under större delen av året alljämt kommer att vara förhållandevis begränsat, anser jag att en någon kortare sändningstid än den av utredningen föreslagna bör kunna accepteras, för att kostnaderna för verksamheten skall kunna ytterligare nedbringas. Ansträngningarna bör i huvudsak inriktas — förutom på en utökning av programtiden från tre till fyra kvartal — på en konsolidering av verksamheten och en kvalitetsmässig höjning av programmen, så att en god grundval kan läggas för den fortsatta utökningen av programtiden. Att även en programproduktion av den omfattning, som den nuvarande har, kan i ett inledningsskede stimulera till apparatanskaffning, ger enligt min mening den hittillsvarande licensutvecklingen inom stockholmsområdet ett visst belägg för.

Licensavgiften för nästa budgetår torde böra fastställas till 100 kr., vilket motsvarar innevarande års avgift om 25 kr. per kvartal. Denna avgift bör

tas ut inom stockholmssändarens försörjningsområde, varvid det kan bli aktuellt att fastställa ändrade gränser för området. I fråga om göteborgsområdet, där redan för innevarande budgetår viss programverksamhet äger rum, anser jag skäligt att en avgift om 50 kr., motsvarande två kvartal, uttages. En licensavgift kan även bli aktuell i norrköpings- och malmöområdena, därest en programverksamhet skulle komma till stånd inom dessa områden före den 1 april 1958. För nytillkommande apparatinnehavare inom de delar av landet, där licensavgift inte utgår, synes den under innevarande budgetår gällande registreringsavgiften om 10 kr. böra uttagas även under nästa budgetår. Jag räknar liksom utredningen med att fr. o. m. den 1 juli 1958 innehav av televisionsmottagare bör kunna beläggas med en enhetlig licensavgift i hela landet.

Närmare bestämmelser om licensavgifterna och licensområdenas omfattning torde få utfärdas av Kungl. Maj:t.

Beträffande regleringen av utgifterna anser jag att det system för medelsanvisningen, som gäller för innevarande budgetår, bör bibehållas tills vidare, varvid såsom riksräkenskapsverket framhållit inkomsterna av televisionsverksamheten bör tillgodoföras bidragsanslaget såsom särskilda uppbördsmedel. Frågan om övergång till ett annat redovisningssätt torde få övervägas till det budgetår då inkomsterna av rörelsen kan beräknas överstiga utgifterna.

Önskemålet om en lätt överblickbar redovisning av den samlade televisionsrörelsens ekonomi torde kunna tillgodoses genom att telestyrelsen årligen i anslutning till sina anslagsäskanden i ämnet lämnar en redogörelse för utfallet av verksamheten för varje särskilt år och totalt fr. o. m. budgetåret 1956/57, då de första anslagen för ändamålet uppfördes på riksstaten.

Departementschefen övergår därefter till anslagsfrågan och anför härom följande.

Anslagen till televisionsverksamheten för innevarande budgetår uppgår till inalles 5 milj. kr. Härav belöper 3 470 000 kr. på det under sjätte huvudtiteln uppförda anslaget till Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader, 330 000 kr. på anslaget till Televisionsanläggningar under televerkets fond samt 1,2 milj. kr. på anslaget under fonden för låneunderstöd till Lån för inköp av televisionsutrustning. Inkomsterna av licenser och registreringsbevis kan vid en fortsatt gynnsam ökning av apparatbeståndet beräknas till storleken 1 milj. kr.

Vid bifall till vad jag i det föregående anfört om verksamhetens omfattning för nästa budgetår bör bidragsanslaget uppföras med 4 700 000 kr. Detta innebär, att inmot 7 milj. kr. kommer att stå till förfogande för Radiotjänsts och televerkets driftkostnader, om utredningens licensprognos slår in. I förhållande till utredningens förslag betyder det en besparing med ca 1,9 milj. kr. För utbyggnaden av distributionsnätet, vartill utredningen föreslagit 3 910 000 kr., tager jag upp ett avrundat belopp av 3 900 000 kr. Rubriken på anslaget för ändamålet torde böra ändras till Televisionsradioanläggningar, för att anslagsrubriceringen skall bringas i överensstämmelse med terminologien i gällande författningar rörande radioanläggningar. Låncanslaget torde i enlighet med utredningens förslag uppföras med 2 400 000 kr. Lånet bör, i likhet med vad som gäller motsvarande lån för innevarande budgetår, tills vidare vara amorteringsfritt och löpa med 4,25 % ränta.

Totalt skulle sålunda de på riksstaten uppförda anslagen för ändamålet

under nästa budgetår uppgå till 11 milj. kr. De nu förordade beloppen överensstämmer med dem, som preliminärt beräknades i årets statsverksproposition.

Slutligen anmäler departementschefen, att förhandlingarna med nuvarande och tilltänkta nya aktieägare i Aktiebolaget Radiotjänst om bolagets organisation ännu icke slutförts. Med anledning av att riksräkenskapsverket i sitt remissyttrande ifrågasatt, om någon utdelning å aktierna i bolaget skall beräknas, så länge televisionen går med underskott framhålles, att frågan om utdelningen påverkar möjligheterna att tillföra företaget — som handhar även rundradiorörelsen — nya aktieägare och nytt aktiekapital. För egen del anser departementschefen att utdelning bör äga rum.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz* och *Svärd* (I: 270) och den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås (II: 371), i vilka hemställts att riksdagen i anledning av förslaget i statsverkspropositionen om anslag till Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader måtte anslå ett belopp härför av 3 700 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nils Theodor Larsson m. fl.* (I: 400) och den andra inom andra kammaren av herr *Håstad m. fl.* (II: 499), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte, med beaktande av i motionerna anförda synpunkter, hemställa att Kungl. Maj:t måtte utfärda erforderliga bestämmelser för en i Radiotjänst AB:s regi bedriven försöksverksamhet under budgetåret 1957/58 med kommersiell television i huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna och i 1956 års televisionsutrednings betänkande förordats;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin m. fl.* (I: 401) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* (II: 500), i vilka hemställts att riksdagen vid behandling av förevarande proposition hos Kungl. Maj:t må hemställa om en omprövning av förslaget till utbyggnad av televisionsnätet med beaktande av i motionen framförda synpunkter rörande en snabbare utbyggnad för Norrlands vidkommande.

Beträffande de skäl motionärerna anført till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna I: 270, II: 499 och I: 401.

Utskottet. I sitt av fjolårets riksdag godkända utlåtande nr 131 biträdde utskottet det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget rörande principerna för utformningen och finansieringen av televisionsverksamheten i vårt land. I anslutning härtill uttalades angelägenheten av att prövningen av de med nämnda verksamhets start och utbyggnad sammanhängande problemen skedde med sådan skyndsamhet, att ett preciserat förslag i ämnet kunde föreläggas riksdagen om möjligt redan år 1957. Med tillfredsställelse konstaterar utskottet, att så skett genom framläggandet av här förevarande propo-

sition, vars förslag grundats på en av 1956 års televisionsutredning utarbetad plan för utbyggnad av en svensk rikstelevision.

Planen innebär i stort, att för överföring av televisionsprogram en stambörbindelse i form av en radiolänklinje under nästa budgetår utbygges från Stockholm via Göteborg till Malmö samt att, utöver den nu befintliga stockholmssändaren, 13 nya sändarstationer uppföras under den närmaste femårsperioden. Sändarnas täckningsområden skulle därvid komma att tillhopa omfatta omkring 4,6 milj. invånare eller omkring 2/3 av totalbefolkningen. Sändningstidens längd skulle under nämnda femårsperiod successivt ökas till 18 timmar i veckan, vartill skulle komma vissa utfyllnadsprogram. Den av utredningen för nästa budgetår förutsatta sändningstiden av ca 10 timmar i veckan har departementschefen dock ansett kunna något förkortas i syfte att nedbringa kostnaderna för verksamheten. I gengäld anses en kvalitetsmässig höjning av programmen böra komma till stånd.

Investeringskostnaderna för förbindelsenät och sändarstationer har av utredningen — med utnyttjande av provisorier och samordning med utbyggnadsprojekt på andra närliggande områden — beräknats till ca 19,6 milj. kr. Härtill komma för femårsperioden investeringar om ca 8,7 milj. kr. för anskaffning av utrustning för programproduktionen. Under de av utredningen avgivna förutsättningarna, innebärande bl. a. en årlig licensavgift av 100 kr., skulle det ekonomiska resultatet av verksamheten bli sådant, att inkomsterna skulle överstiga utgifterna fr. o. m. budgetåret 1961/62 samt att två år senare de ackumulerade underskotten från verksamhetens begynnelseår skulle ha blivit täckta.

Vid den av Kungl. Maj:t för nästa budgetår förutsatta omfattningen av verksamheten bör enligt departementschefen för ändamålet anvisas anslag om tillhopa 11 milj. kr., varav till driftkostnader ett anslag om 4 700 000 kr., till televisionsanläggningar ett investeringsanslag om 3 900 000 kr. och till lån för inköp av televisionsutrustning ett investeringsanslag om 2 400 000 kr. Sistnämnda lån föreslås tills vidare vara amorteringsfritt och löpa med 4,25 procents ränta. Licensavgiften inom stockholmssändarens försörjningsområde föreslås för nästa budgetår skola fastställas till 100 kr., motsvarande innevarande budgetårs avgift om 25 kr. per kvartal, medan för göteborgsområdet en avgift av 50 kr. anses böra uttagas. Även för norrköpings- och malmöområdena beräknas under vissa förutsättningar upptagandet av en viss licensavgift kunna aktualiseras, varjämte i likhet med vad som varit fallet under innevarande budgetår en registreringsavgift om 10 kr. föreslås uttagas för nytillkommande apparatinnehavare inom sådana delar av landet, där licensavgift inte utgår. Slutligen förklarar sig departementschefen räkna med, att fr. o. m. den 1 juli 1958 innehav av televisionsmottagare kan beläggas med en enhetlig licensavgift i hela landet.

Utskottet finner för sin del det framlagda förslaget innebära en fördelaktig lösning ur såväl ekonomiska som tekniska synpunkter och tillstyrker därför att detsamma lägges till grund för televisionens utbyggnad. Departementschefens förslag beträffande sändningstidens längd och anslagsberäk-

ningen för nästa budgetår har utskottet även funnit sig böra godtaga. Utskottet kan följaktligen icke biträda det i de likalydande motionerna I: 270 och II: 371 framförda yrkandet om minskning med 1 milj. kr. av det till televisionsverksamhetens driftkostnader förordade bidragsanslaget, vilken minskning skulle kompenseras av beräknade inkomster genom försök med kommersiella programinslag.

Ej heller i övrigt har utskottet funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört och förordat. På Kungl. Maj:t torde i enlighet härmed få ankomma att utfärda de närmare bestämmelser som erfordras rörande licensavgifterna och licensområdenas omfattning.

I anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag har i de likalydande motionerna I: 401 och II: 500 yrkats, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om en omprövning av detsamma med beaktande av vissa i motionerna framförda synpunkter rörande en snabbare utbyggnad för Norrlands vidkommande. Även enligt utskottets mening kunna bärande skäl åberopas härför. Med hänsyn härtill vill utskottet framhålla önskvärdheten av att möjligheterna undersökas, att exempelvis i form av mera tillfälliga provisorier el. dyl. åstadkomma en förbättring i nämnda hänseende för berörda bygders del.

Vidare har i de likalydande motionerna I: 400 och II: 499 föreslagits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om erforderliga bestämmelser för en i Aktiebolaget Radiotjänsts regi bedriven försöksverksamhet under budgetåret 1957/58 med kommersiell television i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i motionerna och i 1956 års televisionsutrednings betänkande. I anledning härav får utskottet anföra följande.

Vid sin behandling av televisionsfrågan vid fjolårets riksdag avvisade utskottet i princip tanken på införandet av kommersiell television. Den situationen ansågs dock möjligen en gång kunna inträffa, att det med hänsyn till önskvärdheten att hålla licensavgiften nere tedde sig befogat att medgiva betalda reklaminslag i en eller annan form. Utskottet, som vidhåller sin sålunda deklarerade uppfattning, kan för sin del icke finna att några sådana omständigheter tillkommit, som äro ägnade att nu föranleda ett ändrat ställningstagande i denna fråga. Än mindre synes anledning härför föreligga, då med televisionsverksamhetens tämligen gynnsamma utveckling såväl ekonomiskt som ur andra hänseenden det extra tillskott — av förmodligen relativt ringa storlek — som kvalitativt tillfredsställande reklaminslag i televisionen skulle medföra synes sakna större betydelse för både dess utbyggnadstakt och i övrigt. Utskottet har mot bakgrund av det anförda funnit sig ej kunna biträda motionärernas yrkanden och avstyrker följaktligen bifall till motionerna i fråga.

Utskottet hemställer,

I. att riksdagen må, i anledning av departementschefens uttalande i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 25 januari 1957 samt motionerna I: 401 och II: 500 ävensom med avslag å motionerna I: 400 och II: 499, i

skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 270 och II: 371, till *Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader* för budgetåret 1957/58 under sjätte huvudtiteln anvisa ett anslag av 4 700 000 kr.;

III. att riksdagen må för budgetåret 1957/58 anvisa

a) till *Radioanläggningar för televerket: Televisionsradioanläggningar* under statens affärsverksfonder, televerkets fond, ett investeringsanslag av 3 900 000 kr.;

b) till *Lån för inköp av televisionsutrustning* under fonden för låneunderstöd ett investeringsanslag av 2 400 000 kr.

Stockholm den 10 maj 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 109.

Reservation

av herrar *Nils Theodor Larsson, Anders Johansson, Bengtson, Domö, Skoglund* i Doverstorp, *Stazäng*, fröken *Elmén*, herrar *Löfroth, Nelander, Heckscher* och fröken *Liljedahl*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 400 och II: 499 och att därför

dels det stycke av utskottets yttrande på s. 12, som börjar med »Vid sin» och slutar med »i fråga», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vid sin behandling av televisionsfrågan vid fjolårets riksdag avvisade utskottet icke kategoriskt tanken på reklam i televisionen. Sålunda framhölls att den situationen möjligen en gång kunde inträffa, att det med hänsyn till önskvärdheten att hålla licensavgiften nere tedde sig befogat att medgiva betalda reklamslag i en eller annan form. I anslutning härtill må erinras om att 1956 års televisionsutredning med hänsyn till de ekonomiska konsekvenser för televisionsrörelsen den kommersiella televisionen kan förväntas få ansett sig böra upptaga frågan härom till diskussion. Utredningen har därvid bl. a. framhållit, att televisionens ideella syfte motiverar en så snabb utbyggnad av densamma som möjligt. Äro statens finanser ansträngda under utbyggnadsskedet, varmed man måste räkna, vore det desto angelägnare att på ett så tidigt stadium som möjligt acceptera

det ekonomiska stöd som framförandet av reklamprogram möjligen kan ge. Den situation som enligt utskottets förenämnda uttalande kunde motivera medgivandet av dylika program anses därför av utredningen vara för handen i samma ögonblick som reguljär television införes. Efter en ingående diskussionen av hittills framförda argument mot införandet av kommersiell television anser sig utredningen vidare kunna konstatera att argumenten i fråga sakna bärkraft. Härvid förutsättes dock att ansvaret för den kommersiella televisionen anförtros det företag, d. v. s. Radiotjänst, vars främsta uppgift i här förevarande sammanhang är att sörja för den ideella televisionens framgång, att den ideella televisionen odelat tillförsäkras den bästa programtiden, bl. a. innebärande att kommersiella programinslag ej få insprängas i eljest tidsmässigt sammanhängande ideella program, att kommersiella programinslag uttryckligen annonseras som sådana, att Radiotjänst erhåller befogenhet att efter eget omdöme acceptera eller avslå begäran om framförande av kommersiella programinslag, varvid motivet för urvalet skall vara, att endast sådana program få framföras, som icke rimligen kunna anses stå i strid med televisionens huvudsyfte, nämligen att tjäna samhällets, kulturens, folkbildningens och hemmens intressen, samt att budgeten för den ideella televisionens programverksamhet för visst budgetår upplägges utan hänsyn till under budgetåret eventuellt påräkneliga inkomster av kommersiella inslag.

Utredningen säger sig också ha funnit att det bör finnas både villighet hos och möjligheter för reklamens intressenter att i sådan utsträckning engagera sig i televisionsreklam, att hela verksamhetens ekonomi kan märkbart påverkas härav i gynnsam riktning. Enär televisionsreklamen, rätt organiserad och rätt skött, icke kunde anses komma att motverka den ideella televisionens syften utan snarare främja dessa, vore det därför välbetänkt att åtminstone försöksvis införa sådan reklam i Sverige.

Den uppfattning utredningen sålunda givit uttryck åt har utskottet funnit sig i allt väsentligt kunna dela. Under angivna förutsättningar torde även betryggande garantier föreligga mot en ej önskvärd utveckling av en sålunda försöksvis genomförd kommersiell television. Utskottet vill slutligen understryka, att med utnyttjande av de inkomster som härigenom skulle inflyta möjligheter skulle erbjudas dels att i snabbare takt än som nu förutsatts förse även glesbygderna med television, dels ock hålla licensavgifterna på en rimlig nivå. Mot bakgrund av det anförda vill utskottet därför för sin del tillstyrka bifall till motionerna i fråga.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må, i anledning av departementschefens uttalande i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 25 januari 1957 samt motionerna I: 401 och II 500 ävensom med bifall till motionerna I: 400 och II: 499, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»